ולחנניא טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול (א)(אין) *דתנן °שלש עגלות הן: עשויה כקתידרא טמאה מדרס, כמטה טמאה טמא מת, של אבנים טהורה מכלום. *אמר ר' יוחנן ואם יש בה בית קבול רמונים טמאה טמא מת: *שלש תיבות הן תיבה *שפתחה מצדה טמאה מדרס, מלמעלה טמאה טמא מת, והבאה במדה טהורה מכלום. *ת"ר מדרס כלי חרס טהור ר' יוסי אומר אף הספינה. מאי קאמר אמר רב זביד הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור, ומגעו טמא, וספינה של חרס טמאה כחנניא, ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן. מתקיף לה רב פפא מאי אף (ב) אלא אמר רב פפא הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא, ושל עץ בין מדרסו ובין מגעו טמא, וספינת הירדן טהורה כתנא דידן ר' יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא. °ומדרס כלי חרס מנלן דטהור אמר חזקיה דאמר קרא °ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי אית ליה טהרה במקוה. בדבי ר' ישמעאל תנא °כמשכב נדתה יהיה לה מקיש משכבה לה מה היא אית לה טהרה במקוה אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס *דלית ליה טהרה במקוה. מתיב ר' אילעא *מפץ במת מנין

ודין

תורה אור

ויקרא טו

שם

רש"י

ולחנניא. דאמר ספינה המיטלטלת מלאה טמאה אפילו אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים מרוב גודלה הוי טילטול וטמאה: **כקתידרא.** קלרה ומוקפת משלש לדדין: **טמאה מדרס.** שלישיבה מיוחדת היא: **כמטה.** שהיא ארוכה ומתחתיה מקבלת כמטה של עור שאין בה שום נקב: **טמאה טומאת מת.** כלומר מקבלת שאר טומאות כולן חוץ מטומאת מדרס דכלי הוא לקבל טומאה ולישיבה אינה מיוחדת שטוענין בה פרגמטיא ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו והא דנקט טמא מת משום דאב הטומאה הוא והכי קאמר אב הטומאה הוא על ידי מת ולא על ידי זב: **ושל אבנים.** העשויה להוליך בה אבנים: **טהורה מכלום.** אינה מקבלת שום טומאה לפי שפרוצה מתחתיה נקבים גדולים ולא כלי הוא דכל הכלים שיעורן כרמונים: **ואמר רבי יוחנן כו'.** אלמא אף על גב דשל עץ איתקש לשק דבעינן מיטלטל מלא וריקן וזו אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים, קאמר טמאה טמא מת: **תיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס.** לפי שמשמשת שכיבה עם מלאכתה שמשתמשין בה דרך פתחה ואין צריך לומר לשוכב עליה עמוד ונעשה מלאכתנו: **מלמעלה.** פתחה כאותן שלנו: **טמאה טמא מת.** כלומר נעשה אב הטומאה על ידי מת כשאר כל הכלים הראויין לקבל טומאה שאם האהיל אהל המת עליהן נעשין אב הטומאה ולענין שאר טומאות הויין ראשון לטומאה ככל הכלים ולא שמעינן ממתניתין אלא דכלי הוא לטומאה, ומדרס לא הויא דאינה מיוחדת לשכיבה דצריך לומר לו עמוד *דס מקשין הכל על משנה זו הא דאמר רבי יוחנן בפרק במה אשה (לעיל דף נט:) אף אומר בטומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו והכל הוא בפיהם דכי איתמר ההיא לענין כלי שנשבר ועודנו ראוי למלאכה ולא מעין מלאכה ראשונה וקאמר רבי יוחנן דטהור מטומאתו ראשונה ואומר בו עמוד ונעשה מלאכתנו הראשונה והרי הוא אינו ראוי, אבל לומר שתהא מיוחדת למת ולא למלאכה אחרת לא תהא זאת בישראל דהא כתיב (במדבר יט) כל אשר באהל יטמא וכל כלי פתוח וגו' וכל טמא מת שבתלמוד הנזכר אצל מדרס הוא הדין לטמא שרץ או לטומאת נבלה ולא הוזכר מת אלא משום דעל ידי מת נעשה אב הטומאה [כמו] על ידי מדרס שלא בא ללמדנו אלא לומר שהוא כלי מקבל כל טומאה חוץ מטומאת מדרס אם ישב עליו זב אינו נעשה אב הטומאה: **הבאה במדה.** תיבה גדולה שאינה מיטלטלת ויש לה חלון מלמעלה להשתמש בתוכה: **טהורה מכלום.** למדרס לא חזיא הואיל וחלולה מלמעלה אינה משמשת שכיבה עם מלאכתה ולשאר טומאות לא חזיא דאינה מטלטלת מליאה ולא איתפרש מה לשון "באה במדה" ולי נראה על שם אנשי מדות כלומר שצריכה למוד ארכה ורחבה: **מדרס כלי חרס טהור.** שאם ישב עליו הזב ולא נגע באוירו טהור ואינו מטמא משום מדרס ולקמיה יליף לה מקרא: **מאי קאמר.** מה ענין ספינה אצל מדרס, ספינה טהורה אף מטומאת מגע ולמדרס לא חזיא: **ומגעו טמא.** אם נגע הזב בתוכו: **וספינה של חרס טמאה.** במגעה: **כחנניא.** דיליף טמאה משק, וחרס לא איתקש לשק: **כתנא דידן.** דיליף מבלב ים והא נמי בלב ים היא: **מאי אף ספינה.** על כרחיך טהורה ממגע קאמר ומאי אף הא לא איירי תנא קמא בכלי ממגע דנימא אף זו כיוצא בו: **וספינת הירדן טהורה כתנא דידן.** דיליף מבלב ים לא שנא גדולה לא שנא קטנה והוא הדין נמי דמצי לתרוצי וספינה של חרס טהורה בתר דמפכינן דתנא קמא לרבי יוסי אלא משום דשכיחא טפי של עץ משל חרס: **משכבו.** הוא והמשכב הוזכר כאן: **כלי חרס אין לו טהרה במקוה.** דכתיב *ישבר אין לו טהרה אלא שבירתו: **מפץ.** של קנים: **במת מניין.** שהוא טמא לפי שמצינו שפשוטי כלי עץ טהורין מלטומאת מגע שרץ מניין שכלי הראוי למשכב ומושב מקבל טומאת מגע במת:

ודין

תוספות

ולחנניא טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול. נראה לר"י אפילו אין בה מ' סאה. תימה לר' יצחק אמאי נקט חנניא הא רבנן נמי לא פליגי בהא דמה שמטהרין ספינת הירדן היינו משום דרך אניה בלב ים (משלי ל) ולאו משום דלא שמיה טילטול ועוד דנראה דספינת הירדן מיטלטלת אפילו על ידי בני אדם דאי אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים אם כן ממתניתין דכלים דתנן ספינת הירדן טמאה הוי מצי לאוכוחי דלחנניה שמיה טילטול: **ואמר** רבי יוחנן אם יש בה בית קיבול רימונים כו'. מהא דקתני במטה טמאה טמא מת לא מצי לאתויי ראייה דאיכא למימר שמיטלטלת על ידי בני אדם: **שלש** תיבות הן. קשה לר"י דאמאי מייתי לה דאי משום דהיא סיפא דההיא דג' עגלות הן אם כן הוה ליה לאתויי ההיא דג' עריבות שהן בינתים: **הבאה** במדה טהורה מכלום. אפתחה למעלה קאי דפתחה מצידה דחזיא למדרס לא בעי מיטלטל מלא וריקן כדאמרי' בבכורות (דף לח:): **אלא** אמר רב פפא ה"ק כו' ושל עץ בין מדרסו בין מגעו טמא. תימה לרבינו תם דלמה לו להגיה של עץ וספינת הירדן לא הוה ליה אלא לאפוכי שינויא קמא דלת"ק ספינה של חרס טהורה כתנא דידן ולר' יוסי אף הספינה טמאה כחנניה ואף דרבי יוסי אמגע דקאמר ת"ק דטמא על כן נראה לרבינו תם כגי' ר"ח דגרסינן במילתיה דרב זביד וספינה של חרס טהורה כתנא דידן ורבי יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא כמו מגע [דכלי חרס] ופריך מאי אף דהשתא לא קאי אעיקר מילתיה דת"ק אלא אדקדוק דבריו דדייקינן הא מגעו טמא אלא א"ר פפא ה"ק כו' וספינה של חרס טמאה כחנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן כמו מדרס כלי חרס דקתני תנא קמא בהדיא דטהור: **מה** הוא דאית ליה טהרה במקוה. לאו דוקא נקט מקוה דהא זב בעי מים חיים אלא משום דבעי למינקט מקוה גבי משכב ומושב ולענין מים חיים לא מצרכי' שיהא טעון במשכב ומושב כזב דלא בעינן אלא דדמי ליה פורתא דאית ליה טהרה: **לאפוקי** כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה. תימה דהא כופת שאור שיחדה לישיבה טמאה מדרס כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קכט.) אע"ג דלית ליה טהרה במקוה ואומר רבינו תם דיש במינו בגידולי קרקע טהרה במקוה כגון כלי עץ: **מפץ** במת מניין. פירש בקונטרס דמיירי במפץ של עץ ואין נראה לרבינו תם דהא פשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה כדמוכח בפרק קמא דסוכה (דף טז.) *דאמר מטה מיטהרת איברים ומוקי לה בפשוטי כלי עץ כגון ארוכה ושתי כרעים ואומר ר"ת דהכא במפץ של שיפה ושל גמי דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לבד מטומאת מדרס כדפירש לעיל בפרק במה אשה (דף סו:) והא דפשוטי כלי עץ אית להו טהרה במקוה אומר ר"י דנפקא לן מדכתיב (במדבר לא) וכל כלי עץ תתחטאו דמשמע אפילו פשוטי דומיא דכלי מתכות דכתיבי התם אף על גב דכתיב וכל מעשה עזים ליכא למילף מה מעשה עזים מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ דלא שייך למילף הכי אלא משק כדכתיב (בראשית מב) ויהי הם מריקים שקיהם ולהכי נקט נמי בכל דוכתא מה שק מיטלטל מלא וריקן כו' ולא נקט מה בגד מיטלטל מלא וריקן אף על גב דבגד נמי כתיב גבי שק או בגד או עור או שק:

מה

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ז מהלכות כלים הלכה ג:

יד ב שם הלכה א ופכ"ה הלכה טו ופרק כו הלכה ו:

טו ג מיי' פכ"ז שם ופ"ג שם הלכה ג ופ"ז מהלכות טומאת מת הלכה ב:

טז ד מיי' פ"א מהלכות כלים הלכה א ופי"ח הלכה א:

יז ה מיי' שם פ"א הלכה יג ופכ"ג הלכה א:

◆

רבינו חננאל

ולחנניה טילטול ע"י שוורין שמיה טילטול. פי' הא דקא מטלטל מלא וריקן אפי' על ידי שוורין: שלש עגלות הנה העשויה כקתידרא טמאה מדרס מפני שאדם סומך עליה כדאמרינן בי"ט לענין עגלה של קטן. לפיכך אם דרס הזב עליה. ויש ביניהן דבר חוצץ [או] (ו)נפל עליה מכחו אע"פ שלא נגע בה טמאה. העשויה כמטה טמאה טמא מת. אבל עגלה של אבנים טהורה מכלום ואינה מקבלת טומאה. והיאך היא עגלה של אבנים. עצים מסובכין שתי וערב ועשויין כחלונות חלונות מניחין שם אבנים ומושכין אותן. א"ר יוחנן ואם יש בה בית קיבול רמונים טמאה. פי' כגון שאותן החלונו' רחוקות ואין הרמונים נופלים משם: שלש תיבו' הן שפתחה מצדה טמאה מדרס וזו שנקראת בבבל כואנה מפני שיושבין ולמעל' מטנה. פתוחה מלמעלה טמאה טמא מת. והוא הנקרא בבבל צנדוק. הבאה במדה טהורה מכלום. העשויה למוד בהכביל: ת"ר מדרס כלי חרס טהור. ר' יוסי אמר אף הספינה. אתא רב זביד לפרושה מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא. וספינה בין במגע בין במדרס טהורה כרבנן ור' יוסי ספינה של חרס טמאה כחנניה ולא [כתנא] קמא דקא מתקיף לה רב פפא מאי אף דאלמא אטהורה קאי ר' יוסי ולא אטומאה אלא אמר רב פפא ת"ק סבר מדרס כלי חרס טהור. אבל ספינה של טמאה כחנניה ור' יוסי סבר אף הספינה טהורה כרבנן. ומדרס כלי חרס מ"ל דטהור הוא. אמר חזקיה דאמר קרא ואיש אשר יגע במשכבו. מקיש משכבו לו מה הוא דאית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי דבר שיש לו טהרה במקוה הוא טמא מדרס. אבל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו מיטמא במדרס. ודבי ר' ישמעאל תנא כמשכב נדתה יהיה לה כענין הזה: מותיב ר' (אלעזר) [אילעא] מפץ במת מניין

◆

רב נסים גאון

אלא אם כן יהיה ההיסט במקום בית הסתרים או יהיה דינו משונה כמפורש בגמ' נדה בפרק יוצא דופן (דף מג) אמר ריש לקיש קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא מאי טעמא דאמר קרא (ויקרא טו) וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים זה הסיטו של זב שלא מצינו בכל התורה כולה ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהיסט ונגיעה כידו מה התם מבראי אף הכא מבראי ובתורת כהנים אמרו מה ידיו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל בשרו בנראה פרט לבית הסתרים דאלמא כי מגיד טהור לזב במקום בית הסתרים טהור הוא ובמס' ע"ז בפרק ר' ישמעאל אומר ג' אבנים זו בצד זו (דף ס) אמרו אמר רב אשי כל שבזב בגוי עושה יין נסך וכל שבזב טהור בגוי אינו עושה יין נסך מיכן אמר ר"ש*) קנה של זב כו' ובבבא קמא בפרק כיצד הרגל (דף יז) אמרו עוד אמר רבא כל שבזב טמא בנזקים משלם נזק שלם כו': **אמר** רבי יוחנן ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול דתנן ג' עגלות הן העשויה בקתדרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת כו' זו המשנה במס' כלים בפרק ג' תריסים וגם בו יש המשנה האחרת ג' תיבות הן וראוי לנו לבאר כי אע"פ שהמת הוא חמור מכל הטמאות וקשה מהן כמו ששנינו במשנה (כלים פ"א מ"ד) חמור מכולם המת שהוא מטמא באהל מה שאין כן כולם מטמאין אינו מטמא משכב ומושב כמו שהוא בתורת כהנים הזב מטמא משכב ומושב לא המת מה אם הזב שאינו מטמא טומאת ז' מטמא משכב ומושב מת שהוא מטמא טומאת ז' אינו דין שיטמא משכב ומושב ת"ל הזב לא המת ר"ש אומר אשר ישכב עליו אשר ישב עליו את שיש לו שכיבה וישיבה מטמא משכב ומושב ואין זב שמת מטמא משכב ומושב ושאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימוק הבשר מדברי סופרים וטמא מת נידון כמת אינו עושה משכב ומושב (לדבריהם) הזב ולא טמא מת כו' ובתוספתא (כלים פ"א) חומר בבועל נדה כר תחתון כעליון מה שאין כן בטמא מת ואמרו במשנה ובתוספתא במס' ובין חומר בזב מבטמת שהזב עושה משכב ומושב מתחתיו כו' מה שאין המת מטמא טמא מת ששכב על י' מצעות אינו מטמא אלא העליון ששכב עליו והשאר טהורין לפי שלא יעשה משכב ומושב והעליון טמא בנגיעה ולפיכך היו החכמים קורים לכל דבר שאינו מטמא כדין משכב ומושב טמאה טמא מת ולכל דבר שהוא נעשה משכב ומושב היו קורין אותו בשם מדרס בלשון קצרה ולכן כל דבר שהוא מטמא מדרס הוא טמא במגע והיינו טמא מת לפי הבינוי שבינו לבין דבר שאינו ראוי למשכב ומושב הוא טמא טמא מת כדין הנגיעה ואינו מיטמא מדרס וכדבר הזה אמרה המשנה בפרק בא סימן התחתון (נדה מט) כל המיטמא מדרס מטמא טמא מת ויש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס ואמרו בתלמוד (שם) כל המטמא מדרס מטמא טמא מת כל דחזי ליה למדרס מטמא טמא מת ויש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס לאיתויי סאה ותרקב דתניא והיושב על הכלי יכול כפה סאה או תרקב וישב עליו יהא טמא ת"ל אשר ישב עליו הזב כל שמיוחד לישיבה יצא זה [שאומרים לו] עמוד ונעשה מלאכתנו ובתוספתא (שם דכלים פ"ב) עריסת בנות טמאה טמא מת היתה משמשת שכיבה הרי זו טמאה מדרס מטה שמוכנין עליה כלים הרי זו טמאה טמא מת היתה משמשת שכיבה וישיבה הרי זו טמאה מדרס ומאלו העיקרים יתברר לך פירוש טומאת מדרס וטמא מת ולפיכך היתה התיבה שפתחה מצידה שהיא ראויה למושב טמאה מדרס ושפתחה מלמעלה שאינה ראויה למושב טמאה טמא מת במגע ולא טומאת מושב הבין זה ושמור אותו בלבך כי הוא עיקר גדול: **יצא** כלי חרש דאין כו' דלית ליה טהרה במקוה כמו שכתוב בתורה (ויקרא יא)

ואותו

*) [illegible]

מסורת הש"ס

כלים פ"ט ופכ"ד מ"ב

ג"ז שם מ"ד

בכורות לח. [תוספתא כלים פ"ב]

[עירובין קד:]

ב"ק כה:

[עי' פירש"י עירובין קד: ד"ה דאין לו טהרה]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ד"ה ע"י שוורים שמיה טילטול דתנן כצ"ל ותיבת אין נמחק: (ב) שם מאי אף ספינה אלא:

◆

גליון הש"ס

גמ' ומדרס כלי חרס מנלן דטהור. עי' רש"י עירובין דף קד ע"א ד"ה לא ובבכורות דף לח ע"א רש"י ד"ה אין מדרס וצ"ע:

מבנה "שלש" עגלות/תיבות טומאות שונות שט"כים בהם

מבנה נסיונות להסביר המקור "מדרס כלי חרס..."

גורם/מבנה מקורות למדרס כלי חרס טהור

* בסוגי"א מובא דברי הגמ' באמצע המקור

*רש"י מביא קושיה ודוחה

ולכן (א בר' אילעא שואל